

Fråga om partsställning och sekretess när det i ett ärende vid en socialnämnd uppkom frågor om rätt till både försörjningsstöd och underhållsbidrag

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot socialförvaltningen i Växjö kommun angående utlämnande av uppgifter om enskild, m.m. Hon ansåg att berörda tjänstemän bl.a. hade gjort sig skyldiga till sekretessbrott genom sitt agerande. AA anförde i huvudsak följande.

Hennes sambo, BB, har från ett tidigare förhållande dottern CC, född 1983. CC, som hade valt att flytta hemifrån, klarade sig inte ekonomiskt och tog därför kontakt med socialförvaltningen. AA och BB blev ombedda att lämna uppgifter rörande sin ekonomi till förvaltningen. Uppgifterna lämnades genom att de fyllde i en blankett, ”Ansökan om ekonomiskt bistånd”. Trots att de inte hade gett sin tillåtelse inhämtade förvaltningen uppgifter från bl.a. försäkringskassan och bilregistret. Förvaltningens utredning skickades till dottern och BB:s före detta hustru. Den sistnämnda och hennes sambo hade under den senaste två-och-ett-halvt-års-perioden framfört hot mot AA och BB.

Inledningsvis inhämtades handlingarna i det aktuella ärendet. Därefter anmodades Socialnämnden i Växjö kommun att inkomma med utredning och yttrande över vad som framförts i anmälan. Socialnämnden (individutskottet) lämnade som sitt remissvar ett av enhetschefen DD upprättat yttrande vari anfördes följande.

Socialnämnden uppfattar klagomålet på följande sätt, vilket också framförts av AA direkt till socialförvaltningen, i samtal med gruppledare EE den 28 februari och den 5 mars
att AA är missnöjd med att uppgifter inhämtats från i första hand bilregistret, men även andra myndigheter, trots att AA och BB ej lämnat medgivande till detta och att socialförvaltningen kommunicerat den utredning som genomförts till FF och därmed brutit mot tystnadsplikten.

Socialnämnden känner sig ej anmodad att närmare beskriva det enskilda ärendet, som föregått klagomålet och där AA ej bedöms vara part och ej heller kommunicerats. Parter i det enskilda ärendet är BB och FF, såsom underhållsskyldiga för deras gemensamma dotter CC, som ansökt om bistånd genom socialtjänsten.

Socialnämnden har med anledning av detta inlett en utredning utifrån Föräldrabalken (FB) 7:1 om föräldrars underhållsskyldighet och varaktighet samt utifrån vad som anges i Socialtjänstlagen (SoL) 4:1 – ”Den som inte själv kan tillgodose sina

behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd ...”
Vägledande för socialnämnden är också den utredningsskyldighet som anges i SoL 11:1 och förvaltningslagen (FvL) 7 §.

Socialnämnden vidhåller det svar som lämnats av gruppledare EE i telefonkontakt med AA.

Socialnämnden har en utrednings- och kommuniceringsskyldighet i enskilda ärenden, som når nämndens kännedom. I detta fall genom en ansökan.

I det aktuella ärendet har socialnämnden haft kontakt med bl.a. fadern BB. Vad gäller faderns ekonomiska situation har två utredningar genomförts i syfte att presentera ett bredare underlag för socialnämnden att fatta beslut, dels avseende fadern ensam, halv boendekostnad samt kostnader för två umgängesbarn med f.d. hustrun FF och dels en utredning utifrån faderns samboförhållande med AA med deras gemensamma kostnader för bostad och umgängesbarn. I det sammanhanget har uppgifter inhämtats från bilregister och inskrivningsmyndigheten i Eksjö, trots att formellt medgivande ej lämnats, men då utredningsskyldigheten och situationen för dottern BB fått gå före.

Socialnämnden har ej haft kännedom om eller informerats av parterna om den påstådda hotbild som föreligger. Parterna har ej berört detta under pågående utredning.

Socialnämnden avvisar därför klagomålet utifrån den skyldighet socialnämnden har att tillgodose den enskildes möjlighet till försörjning enligt SoL 4:1, den utredningsskyldighet som föreligger enligt SoL 11:1 och FvL § 7, föräldrars underhållsskyldighet enligt FB 7:1 och den kommunicering som skall föregå parterna innan beslut fattas enligt FvL § 17.

AA bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

I ett beslut den 7 februari 2005 anförde *JO André* följande.

Av 7 kap. 1 § föräldrabalken följer att föräldrars underhållsskyldighet som regel gäller till dess barnet har fyllt 18 år. Om barnet då inte har avslutat gymnasiestudier eller annan grundutbildning kvarstår underhållsskyldigheten under den tid som skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyllt 21 år.

Enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) har den enskilde rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning och för sin livsföring i övrigt om han inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Genom biståndet skall den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå och biståndet skall utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

I 11 kap. 1 § socialtjänstlagen stadgas att socialnämnden utan dröjsmål skall inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Enligt huvudregeln i 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men.

Av 14 kap. 5 § sekretesslagen framgår att sekretess som regel inte hindrar att part tar del av handlingar och annat material i ärendet.

När CC tog kontakt med socialförvaltningen var hon 19 år och studerade på gymnasiet. Hennes föräldrar var således i och för sig underhållsskyldiga för henne vid den tidpunkten. I en journalanteckning den 3 januari 2003 har antecknats att ”CC vill få stöd från sn i att övertyga pappan om sin försörjningsskyldighet”.

I en situation som den aktuella bör socialnämnden i första hand bistå den unge genom att försöka få föräldrarna att fullgöra sin underhållsskyldighet. För det fall nämnden inte kan förmå föräldrarna att försörja sitt barn aktualiseras frågan om ekonomiskt bistånd till den unge (se Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd [SOSFS 2003:5]).

Som framgår av det anförda kan det i en situation som den förevarande således vara fråga om handläggning av två olika sorters ärenden. När nämnden bistår den unge och dennes föräldrar med att utreda föräldrarnas förmåga att betala underhållsbidrag i syfte att hjälpa till att upprätta ett avtal om sådant bidrag måste, enligt min mening, såväl den unge som föräldrarna anses inta ställning av part i det ärendet. Om föräldrarna inte kan förmås att försörja sitt barn blir frågan om ekonomiskt bistånd aktuell. I det fallet, dvs. i ett ärende rörande ekonomiskt bistånd till den unge, är endast den unge part.

I remissvaret anförts att en utredning inleddes ”utifrån Föräldrabalken (FB) 7:1 om föräldrars underhållsskyldighet och varaktighet samt utifrån vad som anges i Socialtjänstlagen (SoL) 4:1” och att BB och FF, såsom underhållsskyldiga för den gemensamma dottern CC, var parter i ärendet. Frågan om föräldrarnas underhållsskyldighet synes här endast ha behandlats som ett moment i bedömningen av CC:s rätt till ekonomiskt bistånd. Jag har visserligen förståelse för att det kan föreligga svårigheter att upprätthålla en strikt gräns mellan ärendena. Frågan om föräldrarnas underhållsskyldighet har ju, i fall som detta, betydelse i ärendet rörande försörjningsstöd eftersom det då skall prövas om den enskilde kan få sina behov tillgodosedda på annat sätt än genom bistånd. Det är dock viktigt att ha klart för sig att endast CC har haft ställning av part i ärendet rörande ekonomiskt bistånd.

AA har gjort gällande att berörda tjänstemän har gjort sig skyldiga till sekretessbrott genom att kommunicera utredningen med modern. Om förvaltningen hade hanterat saken såsom borde ha skett, dvs. som två olika ärenden, hade emellertid föräldrarna varit parter i det ärende som gällt att bistå den unge med att förmå föräldrarna att fullgöra sin underhållsskyldighet och hade då haft rätt att ta del av materialet i det ärendet. Mot den bakgrunden finner jag inte anledning att vidare uppehålla mig vid frågan.

Det som har kommit fram ger mig dock anledning att framhålla följande. I de fall en socialnämnd handlägger flera ärenden där samma personer förekommer men där partsställningen skiljer sig åt, måste nämnden när den lämnar ut en uppgift vara uppmärksam på i vilket ärende uppgiften har inhämtats och vilka personer som är

parter i det ärendet. Det kan ifrågasättas om nämnden har gjort detta klart för sig i det aktuella fallet.

I sammanhanget kan följande tilläggas. Det har framkommit att förvaltningen har inhämtat vissa uppgifter från bilregistret och inskrivningsmyndigheten. Med hänsyn till att det har varit frågan om offentliga uppgifter, tillgängliga för envar, finner jag inte skäl att göra något ytterligare uttalande i saken.